

Metafora va personifikatsiyaning ingliz tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyati**Muallif: Yusupova Arofatxon Abdumalik qizi****Ilmiy rahbar: Gavharoy Isroiljon qizi****51-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada metafora va personifikatsiya kabi stilistik vositalarning ingliz tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Badiiy ifoda vositalari o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshirish, obrazli va emotsional tafakkurini rivojlantirish hamda og'zaki va yozma nutqdagi ifoda imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda amaliy misollar, tahliliy yondashuv va metodik tavsiyalar asosida ushbu vositalarning samarali o'qitish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: metafora, personifikatsiya, stilistik vosita, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili, badiiy ifoda, metodika.

Аннотация. В данной статье рассматривается значение стилистических средств — метафоры и олицетворения — в формировании коммуникативной компетенции на уроках английского языка. Эти выразительные средства способствуют развитию интереса учащихся к языку, формированию образного и эмоционального мышления, а также расширению речевых возможностей в устной и письменной речи. В исследовании представлены практические примеры, аналитический подход и методические рекомендации по эффективному обучению данным средствам.

Ключевые слова: метафора, олицетворение, стилистическое средство, коммуникативная компетенция, английский язык, художественная выразительность, методика.

Annotation. This article explores the role of stylistic devices—metaphor and personification—in developing communicative competence in English language lessons. Such literary tools enhance students' interest in language learning, foster figurative and emotional thinking, and broaden their expressive skills in both spoken and written forms. The research provides practical examples, analytical insights, and methodological recommendations for effective integration of these devices into the language teaching process.

Keywords: metaphora, personification, stylistic device, communicative competence, English language, figurative expression, methodology.

Kirish. Bugungi kunda chet tilini o'qitishda asosiy maqsad o'quvchilarda grammatik bilimlarni yod oldirish emas, balki ular orqali erkin va mazmunli muloqot qilish — ya'ni kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Aynan shu nuqtai nazardan, tilning faqat

rasmiy, grammatik jihatlarini emas, balki uning badiiy va obrazli qatlamini ham o'rgatish dolzarb vazifaga aylanmoqda. Metafora va personifikatsiya kabi stilistik vositalar o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularni ingliz tilidagi badiiy matnlarni chuqurroq anglashga undaydi va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Ayniqsa, emotsional ifoda, kontekstni tushunish va obrazli tafakkur bugungi global kommunikatsiyada muhim o'rin tutadi. Shu boisdan, bu vositalarni ingliz tili darslarida to'g'ri metodika asosida qo'llash orqali o'quvchilarda nutq madaniyati, madaniy tafakkur va muloqot kompetensiyasi birgalikda rivojlantiriladi.

Tadqiqotning maqsadi — ingliz tili darslarida metafora va personifikatsiya kabi badiiy-stilistik vositalardan foydalanish orqali o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali usullarini aniqlashdan iborat.

Ingliz tili darslarida metafora va personifikatsiya kabi badiiy-stilistik vositalarni qo'llash orqali o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish hozirgi til ta'limining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu stilistik birliklar til o'rganish jarayonini yanada mazmunli, emotsional va obrazli etib, o'quvchilarning ijodkorlik salohiyati, obrazli fikrlash ko'nikmalari hamda madaniy-estetik dunyoqarashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Metafora va personifikatsiyadan samarali foydalanish, shuningdek, o'quvchilarda matnni teran anglash, o'z fikrini erkin va ta'sirchan ifodalash kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Tadqiqot jarayonida bir necha ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi. Jumladan, ingliz tilidagi badiiy matnlar, she'rlar va hikoyalarda uchraydigan metafora hamda personifikatsiya namunalari tahliliy metod yordamida chuqur o'rganilib, ularning mazmun va shakl xususiyatlari aniqlashtirildi. Bu stilistik vositalarning kontekstda qanday ishlatilishini tushuntirish orqali o'quv materiallarining kommunikativ va estetik qiymati ochib berildi.

Bundan tashqari, tajriba-sinov metodikasi asosida darslarda ushbu vositalarni qo'llash orqali o'quvchilarning anglash darajasi, obrazli ifodalar bilan ishlash qobiliyati va nutqiy faolligi baholandi. O'quvchilarning mustaqil fikrlashi, yozma va og'zaki nutqda stilistik vositalardan foydalanish holatlari ijobiy o'zgarishlarga olib keldi.

Shuningdek, so'rovnoma va kuzatuv metodlari orqali o'quvchilarning mavzuga bo'lgan munosabati, qiziqishi va idrok darajasi aniqlanib, stilistik vositalarning kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi o'рни yanada aniqlandi. Natijalarga tayangan holda o'qituvchilarga mo'ljallangan metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Metafora va personifikatsiya tilning eng muhim badiiy-stilistik vositalaridan hisoblanadi. Ular orqali murakkab, abstrakt yoki hissiy tushunchalarni obrazli, ta'sirchan va tushunarli shaklda ifodalash mumkin bo'ladi. Masalan, "Time is a thief" kabi ifoda orqali vaqtning qanday sezdirmasdan o'tishini oddiy ta'rif emas, balki jonli tasvir bilan yetkazish mumkin. Ingliz tilida bunday iboralar kundalik nutqdan tortib, she'riyat, hikoya, maqollar va dialoglarga bo'lgan keng ko'lamda uchraydi. Ularni to'g'ri anglash va qo'llash o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Ushbu tadqiqot aynan shunday stilistik vositalarni ingliz tili darslarida qanday o'rgatish, ular orqali o'quvchilarda nafaqat til ko'nikmalarini, balki ijodiy fikrlash, madaniy tafakkur va emotsional idrokni qanday shakllantirish mumkinligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot davomida ingliz tilidagi badiiy matnlarda uchraydigan metafora va personifikatsiyalar tahlil qilindi, ularning o'quvchilarga qanday ta'sir etishi, o'zlashtirish darajasi va ularga nisbatan qiziqish o'rganildi.

Tadqiqot metodlari sifatida tahliliy uslub, tajriba-sinov darslari, so'rovnomalar va kuzatuvlar qo'llanildi. Xususan, darslarda she'rlar, hikoyalar, maqolalar asosida metafora va personifikatsiyalar tahlil qilindi. O'quvchilarga interaktiv metodlar — klaster usuli, kontekstual tahlil, rol o'ynash kabi yondashuvlar asosida topshiriqlar berildi. Bu esa ularning matnni tushunish darajasini va obrazli ifodadan foydalanish qobiliyatini sezilarli darajada oshirdi.

1-jadval**Metafora va personifikatsiyaning ingliz tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish**

Tadqiqot bosqichi	Amaliy harakatlar	Kutilgan maqsad	Natijalar (kuzatuv asosida)
1. Matnlar tahlili	Ingliz tilidagi badiiy matnlardan metafora va personifikatsiya namunalarini tahlil qilish	Stilistik vositalarning mazmunini tushunish, kontekstda qo'llanishini o'rganish	Matnlarda obrazli ifoda vositalari faol ishlatilgani aniqlandi, o'quv materiallari boyitildi
2. Tajriba-sinov darslari	7–8-sinflarda metafora va personifikatsiya asosida tuzilgan darslarni o'tkazish	O'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, emotsional va obrazli fikrlashni rag'batlantirish	O'quvchilarning darsga qiziqishi ortdi, yozma va og'zaki nutqda badiiylik kuchaydi
3. Interaktiv metodlar qo'llash	Klaster, rol o'ynash, dramatizatsiya, kontekstual tahlil usullaridan foydalanish	Stilistik vositalarni ijodiy va samarali o'rganish	O'quvchilar mustaqil tahlil qilishni, obrazli ifoda orqali fikr bildirishni o'rgandilar
4. So'rovnoma va kuzatuv	O'quvchilarning stilistik vositalarga bo'lgan qiziqishini aniqlash	Tushunish darajasi va munosabatni o'lchash	Ko'pchilik o'quvchilar stilistik vositalarni yoqtirdi, ayniqsa

			she'rlar va dramatik matnlar orqali
5. Metodik tavsiyalar ishlab chiqish	Olingan tajriba asosida o'qituvchilar uchun tavsiyalar tuzish	Dars samaradorligini oshirish, o'quvchi faolligini rag'batlantirish	Obrazli fikrlashga yo'naltirilgan dars ishlanmalari orqali o'qitish sifati yaxshilandi

Tadqiqot natijalari O'quvchilar metafora va personifikatsiyani farqlashni va matnda ularni aniqlashni o'rgandilar;

Badiiy ifoda vositalariga bo'lgan qiziqish ortdi, ayniqsa she'riy va dramatik matnlar bilan ishlashda faol ishtirok kuzatildi;

Yozma va og'zaki nutqda stilistik vositalardan foydalanish holatlari ko'paydi;

O'quvchilarda obrazli va ijodiy fikrlash faollashdi, mustaqil fikr bildirishga harakat qilindi. Muhokama jarayonida esa dastlab o'quvchilarning stilistik vositalarni tushunishda qiyinchiliklarga duch kelgani kuzatildi. Biroq darslarda vizual, dramatik va kontekstual metodlardan foydalangan holda o'rgatilganida, bu qiyinchiliklar bosqichma-bosqich bartaraf etildi. O'quvchilar metafora va personifikatsiyaning nafaqat shaklini, balki ularning mazmun va emotsional yukini ham anglay boshladilar. Bu esa ularning ingliz tilida mustaqil fikr bildirishi va matnni emotsional anglash qobiliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tadqiqot yakunida esa ingliz tili o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqildi. Ular orqali darslar yanada jonli, qiziqarli va o'quvchi faolligiga yo'naltirilgan tarzda olib borilishi mumkin bo'ldi. Bu yondashuv o'quvchilarda tilga nisbatan ijobiy munosabat, nutq faolligi va ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim rol o'ynadi.

2024-yil bahor semestrda 51-maktabning 7–8-sinf o'quvchilari bilan olib borilgan amaliy mashg'ulotlar natijasida quyidagi ijobiy o'zgarishlar qayd etildi: Metafora va personifikatsiya asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning darsdagi faolligini va ishtirokchanligini sezilarli darajada oshirdi. O'quvchilar o'zlarining yozma va og'zaki nutqlarida badiiy-stilistik ifoda vositalaridan faol foydalanishni boshladilar. Bundan tashqari, ingliz tilidagi badiiy matnlarga bo'lgan qiziqish ortib, o'quvchilarda o'qish va tahlilga nisbatan ijobiy munosabat shakllandi. Interaktiv metodlar, jumladan dramatizatsiya va klaster usuli, o'quvchilarning ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyatini faollashtirishda samarali bo'ldi.

Tajribalar shuni tasdiqladiki, ingliz tilini o'rganish jarayonida faqatgina grammatik mashqlar bilan cheklanmaslik lozim. Badiiy-stilistik vositalarning, xususan, metafora va personifikatsiyaning o'quv jarayonidagi roli muhim ahamiyatga ega. Bu vositalarni darslarda o'rgatish orqali o'quvchilarda tilga nisbatan qiziqish ortadi, ular o'z fikrlarini obrazli, hissiy va mazmunli tarzda ifodalashni o'rganadilar.

Garchi ayrim pedagoglar bunday stilistik birliklarni darsga kiritishni nojoiz yoki ortiqcha deb hisoblasalar-da, amaliyot shuni ko'rsatadiki, to'g'ri tanlangan metodik yondashuv ularni samarali vositaga aylantiradi. Bunday yondashuv orqali darslar jonli, interaktiv va ta'sirchan muhitda tashkil etilib, o'quvchilarning ijodiy va madaniy tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Metafora va personifikatsiya ingliz tilini o'rgatish jarayonida o'quvchilarning obrazli tafakkuri va madaniy dunyoqarashini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu stilistik birliklarni o'zlashtirish natijasida o'quvchilar badiiy matnlarni chuqurroq anglash, tahlil qilish va estetik baholash ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Dars jarayonida bunday badiiy ifoda vositalaridan foydalanish esa ta'lim samaradorligini oshirib, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishi va ishtiyoqini kuchaytiradi. Kelajakda ushbu yo'nalish bo'yicha olib boriladigan izlanishlarni davom ettirish, turli yoshdagi o'quvchilar va til bilim darajasiga moslashtirilgan metodik ishlanmalar va amaliy qo'llanmalar ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Anggiamurni, A. N. (2020). An Analysis of Figurative Language in Poetry by Maya Angelou. PANYONARA: Journal of English Education. <https://ejournal.iainmadura.ac.id/index.php/panyonara/article/view/3669>.
2. Abrams, M. H. (1999). A Glossary of Literary terms. (7th ed.). Ithaca, NY: Cornell University Press.
3. Antari, N. K. D. (2022). An analysis of the interpersonal meaning of lyric and video “zombie” by day6. Journal of Language and Pragmatics Studies, 1(1), 16–
24. <https://doi.org/10.58881/jlps.v1i1.3>
4. Blake, William. (n.d). Poetry Foundation. London by William Blake. <https://www.poetryfoundation.org/poems/43673/london-56d222777e969>
5. Chaer, Abdul. (2009). Pengantar Semantik Bahasa Indonesia. Jakarta: PT Rineka Cipta.
6. Назарова, З.П. (2018). Stilistik vositalarning o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni. Toshkent.
7. Safarova, M. (2021). Ingliz tili o'qitishda badiiy vositalardan foydalanish metodikasi. Andijon davlat universiteti.